

Frihet och internationalism

LIBERALERNAS REFORMAGENDA FÖR EU

Antagen av landsmötet 2023

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Inledning	3
Kapitel 1: Frihet i den utmanade globaliseringens tid	6
Kapitel 2: Ukraina	7
Kapitel 3: Nato, för säkerhets skull	9
Kapitel 4: Tillsammans mot diktaturerna	11
Kapitel 5: Norden	13
Kapitel 6: Stärk Sveriges militära försvar	15
Kapitel 7: Bemanning av försvaret	16
Kapitel 8: Materieförsörjning och morgondagens vapen	18
Kapitel 9: Stärk Sveriges civila försvar	19
Kapitel 10: Hybrid, gråzoner och cyber	21
Kapitel 11: Rymden	22

Inledning

Liberalismen är en global frihetsrörelse. Inga andra idéer har haft så stor betydelse för fred och frihet runtom i världen som de liberala. Nu måste världens demokratier gå samman. För alla dem som ropar efter liberala friheter i kampen för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter där ofrihet råder. Till motstånd mot alla dem som hotar friheten i nationer eller partiers namn.

Det här är en utrikes- och säkerhetspolitisk rapport från Liberalerna år 2023. Vårt parti är det enda parti som har bildats för att försvara liberala idéer. Det är ett arv som förpliktigar i en orolig tid. I den här rapporten pekar vi ut hur Sverige ska ta kampen för de värden som gör samhällen fria, trygga och växande: demokrati, mänskliga rättigheter, marknadsekonomi, rättsstatens principer, feminism och frihandel. Vi vill se ett Sverige som ska bygga säkerhet tillsammans med andra demokratier: sedan länge i EU, nu också i Nato. Och vi vill utveckla den transatlantisk länken eftersom samarbete inom Europa och mellan Europa och USA har lagt grunden för västvärldens säkerhet och frihet. Vi vill se ett starkt svenskt försvar. En värderingsstyrd svensk och europeisk utrikespolitik, i samverkan och solidaritet också med demokratier som Sydkorea, Taiwan och Australien. Och vi vill med den här rapporten ge nya svar på vår tids hot mot säkerheten.

För inte alltför länge sedan sågs liberalismen som den slutliga segraren. Till och med liberalismens motståndare hade runtom i världen accepterat kärnan i liberal demokrati, öppenhet och en liberalt ordnad ekonomi. I Europa anslöt allt fler till EU och Europakonventionen, samtidigt som Pride-parader arrangerades och handelsrelationer fördjupades på vår kontinent.

Rysslands fullskaliga invasion mot Ukraina har kastat in Europa i den värsta säkerhetspolitiska krisen sedan andra världskriget. Världen kommer aldrig att bli den samma igen. Detta är en allvarlig fortsättning på ett längre skifte i utvecklingen.

Runtom i världen flyttar frihetens och liberalismens fiender fram sina positioner. Regimerna i länder som Kina och Iran utgör i dag påtagliga hot mot liberala

värden. Därtill har nationalismen och protektionismen brett ut sig i svallvågorna av covid-pandemin och i den hårdnade konkurrensen om resurser i klimatförändringarnas spår.

Vårt svar på allt detta är mer samarbete mellan världens demokratier. Nu krävs en uthållig samling för liberala värden. Sverige går med i Nato i syfte att bygga säkerhet och frihet med andra var än säkerhet och frihet behövs. Den tid när Sverige kunde åka snålskjuts på andras utrikespolitik är slut. Socialdemokraterna och vänstern har fått fel i fråga efter fråga i utrikespolitiken. Nu läggs kursen om. Vår uppgift är nu att konsekvent motverka antiliberala krafter och stärka de liberala värdena.

Liberalerna är det parti som först av alla tog ställning för ett svenskt Natomedlemskap. Liberaler var också de första förespråkarna av det europeiska samarbetet. I dag ses den gemensamma europeiska utrikespolitiken och den inre marknaden som självklarheter. Förr var också detta kontroversiellt och ifrågasatt. Nu är tid att ta nya steg för samarbete och frihet på vår kontinent. Och nu är tid att stärka de krafter som i olika länder står emot den auktoritära maktens anspråk och hävdar den enskilda människans frihet och värdighet. Det kämpande ryska civilsamhället förtjänar omvärldens stöd. Och de modiga oppositionella som protesterar mot kvinnoförtryck och bristen på yttrandefrihet i Iran ska ha hjälp. Ingen enskild förändring skulle heller betyda lika mycket för friheten i världen som om Kina skulle utvecklas i demokratisk riktning. Nu behöver demokratiska länder agera, genom handel och investeringar, för att ständigt vara ett attraktivt alternativ för alla de fattigare länder som annars görs beroende av Kina.

Mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen behöver det svenska försvaret förstärkas. Under kommande år måste en historisk upprustning ske i syfte att stärka den svenska försvarsförmågan. Allt för länge har Sverige tillåtits utgöra en källa till osäkerhet för våra nordiska och baltiska grannländer. Sverige har varit ett säkerhetspolitiskt vakuum utanför Nato och utan ett tillräckligt starkt försvar. Nu ändras detta.

I den här rapporten ger vi nya svar på den liberala färdplanen under denna historiska tid. Det gäller det militära försvaret likväl som det civila försvaret. Det gäller dagens personalförsörjning likväl som morgondagens materielförsörjning: vårt land har länge stått för stor del av sin egen materielförsörjning, från havsbotten upp i rymden. Med Nato-medlemskapet och utvecklingen av EU öppnas nya möjligheter för samarbete med andra om tekniska förmågor.

Nationalism, protektionism och stängda gränser hindrar utvecklingen. Varken freden eller demokratin är självklara. De måste ständigt försvaras och utvecklas. Och de måste vinnas av varje generation. Det är genom fred och frihet som människans skaparkraft frigörs. Därför är den globala frihetsrörelsen liberalismen också en global rörelse för friare, starkare och bättre samhällen. Samhällen som är värda att försvara.

Kapitel 1: Frihet i den utmanade globaliseringens tid

Globaliseringen är en kraft som förändrar världen till det bättre. Tack vare öppenhet reser sig människor runtom i världen ur fattigdom. Samtidigt står helt nya möjligheter öppna för unga i dag än för bara några decennier sedan. Möjligheten att studera, arbeta och turista ökar friheten och ger viktiga insikter. Liberalerna står på öppenhetens, internationalismen och toleransens sida. Brexit, Donald Trump, covidpandemin och Vladimir Putin har alla på olika sätt skakat om den globaliserade värld många kommit att ta för given. Ett liberalt kärnuppdrag för kommande år kommer att vara att återbygga en världsordning som bygger på regler, samarbete och tillit. En världsordning där internationellt samarbete är vägen framåt mot såväl framtidens hälsohot som spridningen av massförstörelsevapen.

Bistånd är ett uttryck för internationell solidaritet och spelar en viktig roll i en orolig värld. Inte minst visar Kina och Rysslands agerande runtom i världen att den fria världens biståndsinsatser behövs. Därför bör det svenska biståndet åter uppgå till en procent av BNI. Biståndet ska bidra till demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter samt kompletteras med ökad frihandel för att uppnå ett större välstånd. Vår kamp för internationell rättvisa kan inte enbart mätas i DAC-fähigt bistånd, vilket inte minst syns i försvaret av Ukraina som inneburit och kommer innebära enorma ekonomiska insatser kommande år, varav en hel del inte räknas som bistånd.

1. **Internationellt samarbete för världen framåt.** Ett liberalt kärnuppdrag för kommande år kommer att vara att återbygga en världsordning som bygger på regler, samarbete och tillit.
2. **En europeisk AI-säkerhetsstrategi.** Statliga och icke statliga aktörer kommer i ökande grad att använda teknikens möjligheter för att destabilisera demokratiska samhällen och att kontrollera och förtrycka människor. EU måste samlas kring en europeisk strategi kring hanteringen av hot kopplade till illvillig användning av frukterna från den snabba teknikutvecklingen inom exempelvis artificiell intelligens, nano och block-chain.
3. **Låt inte Kina vinna teknik-racet.** Det skulle innebära ett existentiellt hot mot Sverige och hela den demokratiska världen om Kina utvecklar sina AI förmågor snabbare än oss. Därför måste den fria världen bland annat kunna försörja sig själv med nödvändig teknik såsom halvledare. Europa ska fullt ut utnyttja fördelarna av den innovation och skaparkraft som samhällen med frihet och konkurrens för med sig. Därför bör politiken kring regleringar och standardiseringar utformas med stor hänsyn till marknadsekonomins skapande mekanismer.
4. **Stärk demokratirövanden med bistånd och handel.** Sveriges bistånd bör åter uppgå till en procent av BNI och inriktas på att stärka demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter.

Kapitel 2: Ukraina

Rysslands fullskaliga invasion mot Ukraina har kastat in Europa in i den värsta säkerhetspolitiska krisen sedan andra världskriget. Kriget är ett hot mot hela den regelbaserade världsordningen, ett angrepp mot Ukrainas territoriella integritet och suveränitet, varje nations rätt att välja sin egen väg och därmed också ett angrepp mot oss. Det finns heller inget som talar för att Ryssland, om de tillåts vinna kriget, skulle stanna vid Ukraina. Ryssland måste därför förlora kriget i alla dimensioner, såväl politiskt som ekonomiskt och militärt. Vårt militära stöd måste därför oförtröttligt fortgå fram tills Ukraina har utropat sig som segrare och hela landet är befriat. En gemensam plan inom EU för långsiktigt stöd till Ukraina behöver utvecklas. Ryssland kan inte diktera Ukrainas framtid. Ukraina hör hemma i EU och Nato och så fort förutsättningar för medlemskap är uppfyllda ska därför Ukraina välkomnas in i båda samarbetena.

Kriget har orsakat en enorm förstörelse. Det ekonomiska och humanitära stödet till Ukraina måste därför vara en prioriterad fråga för hela Europa under en lång tid framöver. Det ryska våldet har orsakat ett ofattbart lidande för civilbefolkningen. Sanktionerna mot Ryssland måste bli fler och varje krigsbrott måste dokumenteras och de ansvariga åtalas och dömas. Ryssland måste också stå för krigets kostnader. Ingen skyldig ska få gå fri och offren för Rysslands brutala våld måste få vård och hjälp.

1. **Fortsatt militärt stöd till Ukraina.** Ukrainas försvarsförmåga är avgörande för krigets utgång. Omvärldens militära stöd måste fortsätta och det svenska militära stödet i form av avancerade vapensystem och ammunition samt utbildning bör intensifieras. EU måste utveckla en flerårig plan för fortsatt militärt stöd till Ukraina.
2. **Vård ska erbjudas till krigsskadade.** Rysslands brutala våld har skapat ett enormt lidande. Redan idag behövs, och i många år framöver kommer det krävas, omfattande medicinska insatser för att stödja krigets offer. Sverige bör därför bygga upp en långsiktig hjälpinsats av specialistvård och rehabilitering för krigsskadade. Det ska handla om direkta vårdinsatser i Ukraina men också om att Sverige ska utöka möjligheten att ge vård, inte minst rehabilitering, i Sverige.
3. **Återuppbyggnaden har redan börjat.** Sverige tillsammans med övriga EU ska vara en långsiktig partner i återuppbyggandet av Ukraina. I det arbetet bör det offentliga och näringslivet samarbeta. Återuppbyggnaden kommer ta tid och kan inte vänta tills kriget är över utan den måste ske i takt med att landområden befrias och säkras. Till exempel måste regelverket för exportkrediter göras om så att de kan användas för att kompensera för risken det innebär att investera i en krigszon.
4. **Ukraina är en del av EU.** EU är garanten för fred och frihet i Europa. I juni 2022 gav EU-ländernas stats- och regeringschefer Ukraina status som kandidatland. Nu behöver Ukrainas väg till EU-medlemskap en konkret färdplan och Sverige ska stödja Ukraina att uppfylla förutsättningarna för medlemskapet. Ukraina ska välkomnas in i EU så snart som förutsättningarna för ett medlemskap är uppfyllda. Ukraina bör även bjudas in att delta i relevanta delar av EU:s försvarspolitiska samarbete, PESCO.

5. **Ukraina hör hemma i Nato.** Rysslands anfallskrig mot Ukraina visar vikten av att bygga säkerhet tillsammans. Nato är Europas främsta säkerhetsgaranti, därför bör Sverige så snart vi är medlemmar av försvarsalliansen verka för att Ukraina välkomnas till Nato så snart förutsättningarna för medlemskap är uppfyllda.
6. **Inrätta en tribunal.** En särskild internationell tribunal bör inrättas för att lagföra det aggressionsbrott mot Ukraina som begåtts av Rysslands politiska och militära ledningen och dess allierade.
7. **Upprättelse för kvinnor och män som utsatts för sexuellt våld.** Sverige och EU måste rikta särskild uppmärksamhet mot kvinnor och män som utsatts för krigsrelaterat sexuellt våld och säkerställa att bevis samlas in så att de skyldiga kan ställas till svars. Det behövs även hjälp i form av vård, fria aborter samt socialt och psykologiskt stöd med mera.
8. **Sanktionerna mot Ryssland måste utökas.** Moskvas brott mot folkrätten ska inte kunna ske ostraffat. Sverige bör därför driva på inom EU för fler och hårda och kännbara sanktioner mot Ryssland och Belarus. Till exempel bör ryska frysta tillgångar användas till återuppbyggnaden av Ukraina.
9. **Förbud ekocid.** Romstadgan bör stärkas genom att ekocid görs till ett eget brott. Rysslands systematiska förstörelse av miljön i Ukraina som en del i sin krigsföring understryker behovet av starkare rättsliga åtgärder för att beivra storskalig förstörelse av miljön i fall där förstörelsen hotar människors liv och levnadssätt.

Kapitel 3: Nato, för säkerhets skull

Sverige skapar och bidrar till trygghet i allians med andra demokratier. Därför är ett svenskt Nato-medlemskap den viktigaste försvars- och säkerhetspolitiska frågan för vårt land. Liberalerna har länge varit pådrivande för ett svenskt medlemskap i Nato och vi välkomnar att det arbetet nu ger frukt.

Med Nato-medlemskapet stärks Sveriges säkerhet genom försvarsgarantierna. Samtidigt kommer Sverige och svenska förmågor i sin tur att göra viktiga bidrag till säkerheten för våra allierade.

Med det svenska medlemskapet blir hela Europa säkrare. Inte minst i Östersjöområdet. Den svenska försvarsförmågan behöver stärkas och försvarsmaktens resurser utökas till en nivå som möjliggör ett starkt försvar av vårt land och förmåga att bidra till försvaret av våra allierade. Sverige ska som minst leva upp till Natos riktmärke om försvarsanslag om 2 procent av BNP. En av Sveriges prioriterade uppgifter inom alliansen bör även vara att bidra konkret till Natos försvar av Baltikum.

Sverige ska vara en aktiv, solidarisk och ambitiös allierad som tar ansvar för vår egen och andras säkerhet. Det svenska medlemskapet är utan förbehåll vad gäller baser, trupper och kärnvapen. Vi vill ha ett nära samarbete med våra allierade som vid behov kan bygga långvarig eller permanent närvaro i Sverige. Det gör våra försvarssamarbeten djupare och förmågan till avskräckning mot en angripare större. Sverige ska ha full frihet att fatta strategiska beslut om givet utvecklingen framåt, utan att låsa fast oss i förväg.

Sverige bör fortsatt vara en tydlig röst i världen för rustningskontroll och nedrustning. Men så länge som auktoritära stater som Ryssland, Kina och Nordkorea har kärnvapen behöver kärnvapenmakterna i den demokratiska världen fortsatt kunna inneha denna yttersta garant för säkerhet. Sverige bör inte bidra till opinionsbildning mot dessa länder genom att uttala förbehåll om allierades kärnvapen på svensk mark. Fler länder i Europa behöver den säkerhetsgaranti som ett medlemskap i alliansen ger, som medlem bör Sverige därför arbeta för att dörren hålls öppen för potentiella medlemmar som Ukraina, Georgien och Moldavien.

Idag har ett Nato-medlemskap ett starkt stöd i den svenska folkopinionen men Ryssland och andra stater har intresse av att förtroendet sjunker. Det är därför viktigt att stärka den svenska motståndskraften mot påverkanskampanjer som syftar till att undergräva förtroendet för alliansen.

1. **Ja till Nato-baser.** Sverige ska vara medlem i Nato utan förbehåll eller motvilja. Vi bör därför inte uttala några förbehåll om basering av allierad trupp på svenskt territorium.
2. **Inga förbehåll mot kärnvapen på svensk mark.** Sverige ska i internationella sammanhang vara en tydlig röst för rustningskontroll och nedrustning. Så länge som auktoritära stater har kärnvapen kommer kärnvapen att utgöra Natos viktigaste

verktyg för avskräckning och därmed saknas förutsättningar för fullständig nedrustning bland kärnvapenmakterna i den demokratiska världen. Sverige bör inte bidra till opinionsbildning mot dessa länder genom att uttala förbehåll om allierades kärnvapen på svensk mark.

3. **Försvara den svenska motståndskraften mot desinformation.** Den folkliga förankringen av försvars- och säkerhetspolitiken är en förutsättning för god försvarsförmåga och ett demokratiskt samhälle. Därför behöver relevanta myndigheter och civilsamhällesorganisationer löpande ges förutsättningar att motverka utländsk desinformation genom att sprida kunskap och folkbildning om det nya Nato-medlemskapet såväl som den förda säkerhetspolitiken i stort.
4. **Rusta det svenska försvaret till Nato-nivå.** Sveriges försvarsförmåga behöver säkras och utvecklas. Försvarsbudgeten ska uppgå till två procent av BNP. Sverige ska som medlem i Nato bidra solidariskt till säkerheten och därför som minst leva upp till Natos rekommendation vad gäller försvarsbudget. För att säkerställa en tillräcklig uppbyggnad av förslaget kommer anslaget under perioder att behöva ligga ovanför dessa nivåer. Försvaret av vår frihet måste finansieras fullt ut.
5. **Välkomna fler länder till Nato.** Fler demokratier behöver kunna bygga säkerhet tillsammans. Därför bör Sverige verka för att länder som Ukraina, Georgien och Moldavien välkomnas till Nato så snart förutsättningarna för medlemskap är uppfyllda.

Kapitel 4: Tillsammans mot diktaturerna

Efter kommunismens sammanbrott hoppades många att totalitära tendenser en gång för alla var på tillbakagång och att utvecklingen skulle leda stadigt framåt mot mer frihet. Tyvärr går utvecklingen nu på många håll åt fel håll i Europa och runt om i världen. Enligt exempelvis Economist Intelligence Unit:s demokratiindex levde bara en av 15 människor i en fullgod demokrati 2021, medan mer än en av tre levde under auktoritärt styre.

Denna utveckling möter världens demokratier bäst tillsammans. EU ska bedriva en tydlig politik mot Kinas och Rysslands aggressiva agerande mot andra länder. För detta och i förhållande till andra diktaturer är den transatlantiska länken och samarbetet med andra likasinnade länder allt viktigare. Ukraina visar att EU generellt i utrikespolitiken bör agera samfällt med USA, Kanada, Japan, Sydkorea, Australien och andra demokratier i världen. Vi ser gång på gång hur auktoritära stormakter försöker att splittra och försvaga länder med den liberala samhällsmodellen. Tillsammans har EU:s medlemsstater långt bättre möjligheter att stå emot. Tillsammans kan vi även utgöra en motkraft mot dessa diktaturers utrikespolitik också i Afrika, Mellanöstern, Arktis eller i Sydamerika.

Sverige behöver även stärka sin lagstiftning mot investeringar från diktaturer och mot affärer med företag från diktaturer. Allt fler erfarenheter visar hur exempelvis Kina snabbt skaffar sig kontroll över infrastruktur och kritiska resurser i Europa samt genom affärer sätter länder i ekonomisk beroendeställning i syfte att bedriva politisk utpressning. I praktiken är alla kinesiska bolag statskontrollerade och ej privata. Detta eftersom den kinesiska statens lagstiftning och repression är så långtgående gentemot de företag och företagsledare som inte lyder kommunistpartiets minsta vink. Ett viktigt liberalt uppdrag för vår tid är att säkerställa att Sverige och Europa inte fastnar i beroendeställning till kommunister i Beijing.

1. **Inför sanktioner mot fler terrorgrupper.** Flera av de största brotten mot mänskliga rättigheter bärs upp av statsnära grupperingar som Wagnergruppen och det iranska revolutionsgardet. Sverige ska vara pådrivande för att EU ska upprätta fler sanktioner mot dessa terrororganisationer samt för att modernisera regelverket för att möjliggöra fler relevanta terrorklassningar.
2. **Stöd frihetsrörelser.** Fred och frihet kräver demokratisk utveckling i länder som Iran, Venezuela och Afghanistan. Sverige och EU ska i utrikes-, handels- och biståndspolitik vara pådrivande för att liberala, demokratiska och feministiska ska ges stöd i odemokratiska länder.
3. **Lär av Taiwan, säg nej till beroende av diktaturer.** Sverige och Europa ska inte fastna i beroendeställning till diktaturer. Därför krävs klarsyn om hur affärsintressen i exempelvis Kina i ökande grad är underställda politiska mål. Lagstiftning mot utländska investeringar i svensk kritisk infrastruktur införs nu och måste ses som ett första steg för att skapa ett starkare skydd för vitala säkerhetsintressen och kommer att behöva utvecklas ytterligare, även inom EU.
4. **Bekämpa diktaturers agerande i Sverige.** Det är oacceptabelt att länder som Kina och Eritrea utövar eller hotar att utöva påtryckningar på diasporor bosatta i

Sverige. Säkerhetspolisen måste ges resurser och uppdrag att särskilt arbeta emot dessa synnerligen allvarliga hot.

5. **Avveckla politik som motverkar demokrati.** Alltför ofta bedriver Sverige och EU politik som riskerar att motverka en demokratisk utveckling, till exempel delar av biståndet till Palestina och samarbetsavtalet med Kuba. Sådan politik måste avvecklas.
6. **Säkra biståndet till demokrati och mänskliga rättigheter.** Bistånd är ett viktigt verktyg i arbetet för frihet i världen. Genom att stötta till exempel demokratiörelser, demokratiska institutioner och fri journalistik ska Sverige fortsätta bidra till en friare värld.

Kapitel 5: Norden

Det nordiska samarbetet är en stark och framgångsrik gemenskap, med gemensamma värderingar och likartade politiska processer har Norden blivit en av världens mest stabila och demokratiska regioner. Det är nu dags att fördjupa samarbetet ytterligare och utveckla Norden till den handlingskraftiga part för global utveckling som det har potential att bli. Bland annat bör utrikes- och säkerhetspolitik få ett större fokus i samarbetet.

Samarbetet i Norden bygger på insikten om att det är tillsammans med andra som styrka byggs men samtidigt har verkligheten stundtals gått på tvärs med den vetskapen. Under pandemin stängdes nationsgränser och samarbetet försvagades. Vi måste dra lärdom av den händelsen. Vi får aldrig mer hamna i en situation där snäva nationella intresse går före viljan att samarbeta och därför måste det nordiska samarbetet utvecklas så att kommande kriser möts gemensamt.

Ingen annan pågående kris är så allvarlig som det försämrade säkerhetspolitiska läge som Rysslands fullskaliga invasion mot Ukraina skapat. Med Sverige och Finland som nya medlemmar i Nato blir Norden en gemenskap av allierade och det nordiska försvarssamarbetet Nordefco får ytterligare relevans. Tillsammans kommer vi att ha en god förmåga i det kollektiva försvaret, samtidigt som vi tillsammans kan stärka de nordiska ländernas försvarsförmåga.

Den nordiska samarbetet bör utökas. De baltiska staterna är mer än bara grannländer i Östersjön. Det är en del av vår historia och en del av vår framtid. De nordiska ländernas samarbete med Baltikum bör därför stärkas och de baltiska staterna bjudas in till olika nordiska samarbetsorgan

1. **Bygg försvar med övriga Norden.** Det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa kräver en starkare försvarsförmåga i Norden. Nato är vår främsta garanti för fred och säkerhet men vid sidan av Nato och EU bör det nordiska försvarspolitiska samarbetet stärkas. Nordefco bör därför utvecklas för att bygga fler gemensamma nordiska försvarsförmågor.
2. **Modernisera Helsingforsavtalet.** En förändrad omvärld kräver ett modernt och starkt nordiskt samarbete. För att det nordiska samarbete ska kunna stärkas på det utrikes- och säkerhetspolitiska området måste Helsingforsavtalet, det avtal som reglerar Nordiska rådets arbete, skrivas om så att det även omfattar utrikes- och säkerhetspolitik.
3. **Aldrig mer stängda gränser.** Pandemin blottade sprickor i det nordiska samarbetet och visade på vikten av att vårda samarbetet. Vi ska i framtiden inte möta gemensamma utmaningar med stängda gränser och snäva nationella intressen. Det nordiska samarbetet måste därför hela tiden fortsätta att utvecklas och skapa stabila förutsättningar för att möta kriser och utmaningar.

4. **Fördjupa samarbetet med Baltikum.** De baltiska staterna är mer än bara grannländer i Östersjön. De nordiska ländernas samarbete med Baltikum bör stärkas och de baltiska staterna inkluderas i olika nordiska samarbetsorgan.

Kapitel 6: Stärk Sveriges militära försvar

Vår frihet, vårt land och vår demokrati måste försvaras. Säkerhetsläget i Sverige och hela Europa har allvarligt försämrats. Ett starkt eget försvar tillsammans med medlemskapet i försvarsalliansen Nato har en avskräckande och krigsavhållande effekt. Därför är det viktigt för vår demokrati och frihet att Försvarsmakten snabbt anpassas till den verklighet som råder. Detta kräver resurser, politisk vilja och en snabb integration i Nato. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas och vår försvarsförmåga måste dimensioneras för detta. En avgörande del av den svenska försvarsplaneringen måste fortsatt vara att snabbt möjliggöra mottagandet av utländsk hjälp vid ett angrepp mot Sverige. Det ställer inte minst höga krav på vår egen förmåga att med tillräcklig uthållighet försvara strategiskt viktiga platser runtom i landet, till sjöss och i luften. Sverige ska även ha förmåga att visa samma solidaritet för våra allierade.

Försvarsmakten har ett avgörande uppdrag. Därför måste försvaret ges bättre förutsättningar att verka genom minskad regelbörda och krav på betungande administration.

1. **Stärk försvaret.** Sveriges nationella försvarsförmåga måste öka. Det svenska försvarets huvuduppgift, att försvara Sveriges territorium och dess befolkning, ska vara avgörande för hur försvaret utformas. Mot bakgrund av utvecklingen i vårt närområde behöver det svenska försvaret stärkas.
2. **Uppvärdera frivilligorganisationerna.** Svensk försvarsförmåga är beroende av våra frivilligorganisationer. Inte minst utgör dessa en viktig kontakt mellan försvaret och resten av samhället. Fortsatt folkförankring och rekrytering förutsätter därför att frivilligorganisationerna i varje försvarsbeslut säkras goda förutsättningar för sina viktiga verksamheter.

Kapitel 7: Bemanning av försvaret

Det öppna samhället behöver försvarare. Därför är det avgörande att personal- och kompetensförsörjning av Försvarmakten förbättras. Försvaret av Ukraina har visat att tekniskt avancerad krigsmateriel är fundamental, men också att motiverad och utbildad personal är en framgångsfaktor. Fler måste vilja söka sig till det svenska försvaret, inte minst unga, för att vårt lands försvarsförmåga ska kunna säkras. Arbetet med att utveckla Försvarmakten till en attraktiv arbetsgivare är därmed en prioriterad fråga. En modern försvarsmakt avspeglar det samhälle den verkar i och principen om att mångfald berikar och skapar styrka ska genomsyra hela organisationen. Rekryteringen ska ske utifrån vilka kompetenser som efterfrågas, fördomar och förlegade traditioner får inte påverka. Ytterst handlar det om varje individs förutsättningar att delta aktivt i krig. Basen för bemanningen av det svenska försvaret ska även framledes utgöras av anställd personal och bygga på frivillighet, men vid sidan av ett starkt yrkesförsvaret har värnplikten en viktig funktion att fylla.

Hemvärnets uppgifter har genom åren förändrats med mer komplicerade uppgifter som personalförsörjs genom ett system med frivillighet. Hemvärnets framtida personalförsörjning behöver ses i relation till dagens och framtidens uppgifter och materiel.

Med ett Natointräde kan fler svenskar än i dag komma att göra utlandstjänst eller, på andra sätt, bidra till det kollektiva försvaret. Liberalerna har länge lyft frågan att svenska veteraner måste få ett adekvat stöd. När antalet veteraner ökar kommer veteranvården behöva utvecklas.

1. **Försvaret av Sverige ska bygga på både frivillighet och plikt.** Basen för bemanningen av det svenska försvaret ska var anställd personal men vid sidan av ett yrkesförsvaret har värnplikten en viktig funktion att fylla, för en stark beredskap och som rekryteringsbas till yrkesförsvaret. Därför bör både yrkesförsvaret och värnplikten byggas ut under kommande år. Personalförsörjningen i hemvärdet behöver ses över för att leva upp till dagens och framtidens krav.
2. **Principen om den mest lämpade ska vara rådande.** Det är endast individens kompetens som avgör vem som ska anses som lämplig för tjänstgöring i Försvarmakten. Fördomar och förlegade traditioner får inte färga. Ytterst handlar det om förmågan att delta i ett aktivt krig. Vilka individer som är mest lämpade och exempelvis vilka funktionsvariationer som inte går att förena med en tjänstgöring är därför i första hand en fråga för till Försvarmakten och Plikt- och prövningsverket.
3. **Försvarmakten måste bli en mer attraktiv arbetsgivare.** Med bättre arbetsförhållanden och en konkurrenskraftig lön skulle Försvarmakten kunna locka till sig mer kompetens än idag. Idag slutar allt för många soldater och sjömän i förtid. Incitament för att fullfölja sin kontraktstid måste därför öka, exempelvis genom att soldater och officerare ges ökade möjligheter till fortbildning, liknande anställda på den civila arbetsmarknaden. Möjligheterna att nedskriva studielån för de som fullgör hela sin kontraktstid bör utredas.

Kompetens måste kunna tillvaratas. Regelverket som styr hur länge en soldat eller sjöman får tjänstgöra måste bli mer flexibelt. Lagen bör ändras så att individuella bedömningar avseende anställningstid tillåts och dagens 12-årsgräns för antalet anställningsår luckras upp.

4. **Utveckla veteranvården.** Kunskapen om vilken hjälp och vård de svenska veteranerna behöver måste öka. Veteranmottagningen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala bör därför få ett nationellt uppdrag och ökade möjligheter att bedriva forskning.
5. **Fler reservofficerare behövs.** Reservofficerarna har en viktig funktion att fylla. För att fler ska vilja tjänstgöra måste förutsättningarna att arbeta som reservofficer förbättras. Ett lagligt krav på civila arbetsgivare att ge tjänstledigt till reservofficerare för tjänstgöring bör därför införas.
6. **Svenskar i Natoinsatser.** Med Nato-medlemskapet måste Sverige vara beredd på att bidra med soldater i det kollektiva försvaret. Såväl yrkesmilitärer som värnpliktiga, efter genomgången grundutbildning, kommer därmed att vara en del av den bemanning som Sverige tillför Nato.

Kapitel 8: Materieförsörjning och morgondagens vapen

Försvaret måste ha rätt utrustning för de uppgifter som politiken ger det. Det är inte politikernas roll att peka ut hur myndigheterna löser sina uppgifter eller med vilka medel de bäst gör detta. Alltför länge har förnyelse av materiell uteblivit, resultatet är att investeringar nu behöver göras på bred front. I spåren av Rysslands fullskaliga invasion mot Ukraina råder även global brist på exempelvis militär ammunition. En del i Sveriges lösning på allt detta måste vara mer internationella samarbete: bilateralt, i Norden, i EU och i Nato. Inte minst måste medlemsländerna i EU samarbeta djupare om materielinköp, utveckling och forskning.

Under kriget har värdet av försvarsindustrier i demokratiska länder blivit tydlig. Tack vare att länder i EU och Nato har rådighet över vapensystem har stora bidrag kunnat göras till insatser för Ukrainas frihet.

Det är viktigt att möjliggöra en produktionstakt och utveckling som möter behoven. Därför behöver investeringar i försvarsindustrin möjliggöras. I dag hindrar ofta förlegade etiska policy-beslut för offentliga organisationer placeringar av kapital i utveckling för militära ändamål. Denna ordning är inte hållbar i det rådande säkerhetsläget.

1. **En ny syn på investeringar i försvarsindustrin.** För att möta behovet av att stärka försvaret och möjliggöra fler vapenleveranser till Ukraina behövs en konkurrenskraftig försvarsindustri. Staten ska säkerställa att exempelvis Pensionsmyndighetens placeringspolicy medger placeringar i den fria världens försvarsindustrin. Motsvarande etiska förhållningssätt bör gälla i alla statliga verksamheter, liksom i kommuner och regioner. Detta blir förhoppningsvis också normerande för till exempel privata bankers regelverk och etiska fonder, investeringar i vapenindustrin ska ses som en etisk investering.
2. **Utveckla försvarsindustrin.** En försvarsindustristrategi för Sverige behöver utvecklas, liksom satsningar på innovation samt forskning kring nya banbrytande teknologier.
3. **Utveckla EU:s försvarssamarbete.** Sverige ska vara en pådrivande kraft för ett närmare EU-samarbete om relevanta säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Försvarssamarbetet inom EU (Pesco) bör fördjupas om exempelvis materielinköp, utveckling och forskning. Fler gemensamma upphandlingar, med fokus på kvalitet och konkurrens, krävs multilateralt, inom Nato och EU.
4. **Sverige ska som princip godkänna vapenexport till demokratier.** Demokratier, demokrater och demokratier måste försvaras. För detta krävs, särskilt när demokratins fiender hopar sig, vapen. Principen att inte sälja vapen till krigförande länder måste rivas upp när det gäller demokratier. Som princip ska Sverige godkänna vapenexport till demokratier.

Kapitel 9: Stärk Sveriges civila försvar

Sverige ska ha en stark motståndskraft och fortsätta att fungera under kris eller krig. Därför krävs en ambitiös politik för civilt försvar. Liberalerna har gång på gång legat i framkant i arbetet för alltifrån beredskapslager och en modern civilplikt. Vår uppgift består också när hoten förändras. I det rådande säkerhetspolitiska läget måste krig bli den dimensionerande uppgiften för hela totalförsvaret. Det är en ambition som förpliktigar. Men också en målbild som skapar möjligheter: För om vi lyckas bygga förmåga som har höjd för krig, ja då klarar vi andra kriser också. Nu måste både energiförsörjning, kommunikationer och försörjningskanaler bli mer robusta. Samtidigt behöver informationssäkerheten förbättras runtom i samhället. Därtill behöver tillgången från allt ifrån dricksvatten till mediciner stå stadigt. Och inte minst ska försvarsviljan upprätthållas, bland annat med ett starkt Public service.

I arbetet att stärka den civila beredskapen bör Sverige vara pådrivande för ett starkt nordiskt samarbete. Det är inte minst viktigt när samtliga nordiska länder är medlemmar i Nato. Försörjningssäkerhet, vad gäller såväl mat som drivmedel, el, datakommunikation och mycket annat som vi har stor nytta av att utveckla tillsammans med våra grannländer. Ett gemensamt arbete för att säkra kritisk infrastruktur är ett annat område där det finns stora gemensamma intressen. Exempelvis är Göteborgs hamn också Norges viktigaste hamn. Det nordiska försvarssamarbetet inom Nordefco bör kompletteras med ett motsvarande nära samarbete inom den civila beredskapen.

1. **Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas.** Risken för krig ska vara den dimensionerande uppgiften för hela totalförsvaret.
2. **Säkerställ viktiga samhällsfunktioner.** Samhället måste fungera i kris och krig och samhällsviktig verksamhet i såväl offentlig som privat regi behöver förutsättningar för att bygga en motståndskraftig verksamhet. Civilplikt är ett verktyg för vissa funktioner och avtal mellan offentlig aktör och näringslivet ett annat.
3. **Stärkt lagerhållning.** Fler verksamheter måste säkerställa tillgång till förbrukningsmaterial i krig eller kris. Ansvaret för lagerhållning inom exempelvis vård och äldrevård ska tydliggöras och stärkas.
4. **Tillgängliggör offentliga byggnader i kris och krig.** Offentliga aktörer ska vara ett föredöme och en tillgång vid krig eller kris. Därför behövs ett ständigt arbete för innovativa lösningar kring sådant som att tillhandahålla elektroniska hotspots, fler skyddsrum och att upprätthålla digitala betalmedelslösningar.
5. **Ta tillvara på försvarsviljan med tekniska lösningar.** Nya digitala verktyg behöver utvecklas för att ta tillvara på försvarsviljan hos befolkningen under krig eller kris. Exempelvis behöver möjligheten att rapportera observationer till relevanta myndigheter förenklas och förbättras.
6. **Ett tydligt public serviceuppdrag om digital civil beredskap.** Demokratins värden bygger gemenskap. Därför behöver information och journalistik säkras också i kris eller krig. Public services roll i totalförsvaret behöver utvecklas med hänsyn tagen till bland annat erfarenheter från konflikten i Ukraina och den snabba

digitala utvecklingen. Utbildningsradion bör få ett uppdrag att vara en resurs för distansundervisning i händelse av krig eller kris.

7. **Totalförsvarsinformation i skolan.** Kunskapen om totalförsvaret och strukturer vid kris eller krig måste säkras i varje generation. Därför bör skolan ges i uppdrag att säkerställa totalförsvarsinformation i både grundskolan och gymnasium.
8. **Kulturlivet är en angelägenhet i och för totalförsvaret.** Arkiv, **bibliotek** och museer har både verktyg och spetskompetens för att bemöta desinformation och påverkanskampanjer. Ett livaktigt, fritt kulturliv är en kraft för sammanhållning och motståndskraft och därmed viktigt för vår försvarsvilja. Utan att instrumentalisera kulturutövandet måste kulturlivet inkluderas i det lokala och nationella beredskapsarbetet.
9. **Skydda kulturarvet i kris eller krig.** Möjligheten att freda Sveriges kulturarv vid kris eller krig måste förbättras. Såväl ansvarsstrukturer, former för övningar och användandet av relevant modern teknik behöver utredas.
10. **En gemensam nordisk civil beredskapsplan** bör utvecklas tillsammans med alla nordiska länder.

Kapitel 10: Hybrid, gråzoner och cyber

Hoten mot öppna liberala samhällen är många. Världens diktaturer flyttar aggressivt fram sina positioner både militärt och ekonomiskt. Terrororganisationer och extremism utgör direkta hot mot öppna samhällen. Inte minst Kinas sammansmältning av privat och stat oroar.

Individens rättigheter måste vara utgångspunkten i ett liberalt samhälle. Digitaliseringen är viktig för vårt lands utveckling, men gör oss samtidigt sårbara. Myndigheter, föreningar, företag och individer i Sverige drabbas ständigt av nya cyberangrepp. Erfarenheter från Ukraina visar även att fred snabbt kan ersättas av ett skymningsläge där utländska militära aktörer agerar utanför folkrätten. Politisk extremism och terrorangrepp är påtagliga hot mot vårt samhälle. Sverige och EU måste kunna hävda sig mot alla dessa hot. Det förutsätter allt ifrån återinförandet av beredskapspoliser till, en ökad förmåga för defensiva cyberåtgärder samt skärpta regler mot diktaturers investeringar i samhällsviktig infrastruktur och verksamhet.

1. **Skydda marknadsekonomin.** Skyddet från investeringar från skurkstater behöver stärkas. Därför behöver alltifrån kommunernas behov av relevant säkerhetspolitisk kompetens till nya regler i utsatta sektorer utredas. Vi behöver öka medvetandet och stärka skyddet av svenska företagare och patent. Här behöver särskilt små- och medelstora företag relevant stöd från berörda myndigheter.
2. **Återinför beredskapspolisen.** Polisen och försvaret behöver nya former för avlastning i krig eller kris. Därför behöver beredskapspolisen återinföras.
3. **Stärkt försvarskompetens bland miljömyndigheter.** Runtom i världen blir klimat- och miljövärden föremål för militära och asymmetriska hot. Därför behöver relevanta myndigheters försvarspolitiska kompetens skyndsamt öka.
4. **Stöd samhällsviktig verksamhet vid digitala angrepp.** Digitaliseringen är viktig för vårt lands utveckling och för våra dagliga liv, men gör oss samtidigt sårbara. Myndigheter, föreningar, företag och individer drabbas ständigt av cyberangrepp. Individens skydd och rättigheter måste vara utgångspunkten i den lagstiftning och de satsningar som sker inom digitalisering och cybersäkerhet. En nationell cybersäkerhetsstrategi krävs och det behövs en ökad polisiär kompetens för att utreda digitala brott och ett utvecklat samarbete, där EU och Europol är centrala organisationer.
5. **Stärk säkerheten på våra lärosäten.** Svenska universitet och högskolor befinner sig i ett utsatt läge i relation till främmande makt. Den säkerhetspolitiska kompetensen på universitet och högskolor behöver höjas.

Kapitel 11: Rymden

Ett modernt totalförsvaret måste inkludera rymden. I dag räcker det inte med att bygga upp försvarsförmågor på land, till sjöss, i luften och i cybermiljön. Rymden har tillkommit som en viktig domän. Den strategiska militära betydelsen av rymden har vuxit i takt med att antalet rymdtjänster för civila och militära ändamål blivit fler, vilket lett till att sårbarhet för attacker i rymddomänen ökat. Försvarsmakten måste därför få förutsättningar att utveckla sina rymdförmågor och rymdsystem. Det handlar om en bred palett av åtgärder, allt från en försvarspolitik som hanterar den förändrade hotbilden till en framåtsyftande forskningspolitik.

Med rymdbasen Esrange i Kiruna har Sverige en unik möjlighet att bygga rymdförmågor med andra. Det nordiska samarbete och EU är viktiga plattformar och med ett medlemskap i Nato kommer Sverige behöva förhålla sig till rymddomänen vid sidan av andra militärstrategiska områden.

Gör Esrange till Europas rymdcentrum. Sveriges utvecklingsarbete av rymdförmågor görs bäst tillsammans med andra. Genom att göra rymdbasen Esrange i Kiruna till ett europeiskt rymdcentrum kan vi stärka rymdinfrastruktur tillsammans, kommunikationssatelliter som möjliggör robust kommunikation och sensorssatelliter som skapar överblick. När Sverige blir en medlem i Nato kommer Esrange kunna utgöra en plattform för att utveckla rymdförmågor och säkra rymdinfrastruktur tillsammans med andra medlemmar i försvarsalliansen.